Indian Streams Research Journal ISSN 2230-7850 Impact Factor : 3.1560 (UIF)
Volume - 5 | Issue - 3 | April - 2015 Available online at www.isrj.org

भारतीय लोकशाही आणि गुन्हेगारीकरण

कल्याण आश्रु वरळे
स.प्रा. राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख, महिला कला महाविद्यालय, बीड.

सारांश :

"Politics is the last resort of the scroudle"

"राजकारण हे बदमाशाचं शेवटच आश्रयस्थान आहे"

लोकप्रतिनिधीचे जीवन इतक्या लोकांना आकर्षक का वाटते? सत्ता, संपत्ती, प्रतिष्ठा, प्रसिद्धी यांचे एकत्रीकरण तेथे आहे म्हणून याचा परिणाम असा की, राजकारण हा प्रत्येकाचा व्यवसाय झाला आहे. त्यांच्या मीठ भाकरीचा तो प्रश्न नाही तर पोळी आणि तुपाचा आहे.

पूर्वी सत्ता प्राप्त करण्यासाठी विशिष्ट घराण्यातच जन्म झाला पाहिजे अशी एकमेव अट होती. एकेकाळी ज्यांच्याकडे शारीरिक सामर्थ्य अधिक, तो सत्ताधारी, कुशाग्रबुद्धीच्या माणसांना सुद्धा त्यांच्या बुद्धीसामर्थ्यावर अमर्याद सत्ता उपभोगता आली असाही इतिहास आहे. लोकशाही आली आणि अल्पमत, बहुमतांचे राज्य सुरू झाले. प्रत्येकी एकमत हा सिद्धांत सुरू झाला. सध्या सर्वोत्तम प्रकार म्हणून लोकशाहीकडे पाहिले जाते. ह्याचा अर्थ हाच सर्वश्रेष्ठ प्रकार आहे असा नव्हे, यातून सुधारणा होऊन एखाद्या नविन पर्याय लोकांसमोर येईल, लोकशाहीत व्यक्तीच्या शारीरिक, वैचारिक श्रेष्ठत्वाला गौण स्थान प्राप्त होते, तसे ते होणार नाही याची कल्पना लोकशाहीचा पुरस्कार करणाऱ्यांना होती. लोकशाहीत बेतांच्या बुद्धीच्या लोकांच्या हातात सत्ता जाते. कारण बहुसंख्य लोक बेताच्या बुद्धीचे असतात.

राजकारण हे सत्तेसाठीच केले जाते. सत्ता ही चांगली किंवा वाईट नसते सत्तेचा वापर कसा होतो, कोणासाठी होतो, यावरून सत्तेचे दुष्टपण ठरत असते.

अल्पमत, बहुमत निश्चित करायचे म्हणजे निवडणूक आली. निवडून यायचे तर बुद्धी, चारित्र्य, निष्ठा यापेक्षा जात, धर्म, गुंडगिरी, पैसा यांचे महत्त्व सध्याच्या राजकारणात जास्त दिसते.

आपली निवडणूकीची पद्धती अतिशय सदोष आहे. त्यामुळे मिळालेलेली मते आणि मिळालेल्या जागा यांचे प्रमा□ चमत्कारिकरित्या हास्यपद आहे. सर्व राजकीय पक्ष निवडणूक पद्धत, सुधारणा याविषयी बोलतात, पण कृती शून्य असते.

पूर्वी एखादा कार्यकर्ता जनतेची सेवा करायचा. पक्षाचे पुढारी अशा कार्यकर्त्यांना तिकीटे देत. जनताही गुण ग्राहता दाखवून अशा चांगल्या उमेदवारांना निवडून देत असे, सन १९९२ पासून संपूर्ण चित्रच पलटून गेले आहे. निवडून येण्याची क्षमता एवढा एकच निकष लावून उमेदवारांची निवड केली जाते. उमेदवाराला आता प्रचंड खर्च करावा ला□तो. निवडून आल्यावर झालेला खर्च तर भरून काढायला पाहिजे, शिवाय पुढील निवडणूकीची तयारी केली पाहिजे, यातून प्रत्येकजन अवैद्य, अनैतिक मार्गाने पैसा गोळा करू लागतो. निवडणूकीच्या वेळी नुसत्या पैशाने भागत नाही म्हणून गुंड लोकांना आश्रय दिला जातो.

आपल्या एकूण जीवनावर राजकारणाची फार मोठी छाप पडली आहे. वास्तविक सामाजिक जीवनाची अन्य क्षेत्रे अधिक महत्त्वाची आहेत, पण त्याला महत्त्व दिले जात नाही. इतर प्रगत देशात राजकारणाला आणि राजकीय प्रक्रिया, पक्ष व्यक्ती यांना इतके महत्त्व दिले जात नाही. निकोप सामाजिक जीवन वृद्धींगत होण्यासाठी राजकारणाचे सावट दूर केले पाहिजे. राजकारणाला अतिव्यापक महत्त्व प्राप्त झाल्यामुळे राजकारणातील स्पर्धा विलक्षण गळेकापू बनली आहे.

पूर्वी निवडणूकीच्या काळात उमेदवारांचा प्रचार करण्यासाठी पक्ष कार्यकर्त्यांची स्वयंसेववकाची फौज उभी राहात असे. वर्गणी गोळा करून खर्च भागवला जात असे. सायकल वापरायला मिळाली तर भाग्य समजले जात होते. पोलचिटा लिहणे, वाटणे, भिंती रंगवणे हे काम स्वयंसेवक स्वतः करत, आता यासाठी भरपूर खर्च येतो. कंत्राटे द्यावी लागतात. मतदार ही फुकट मतदान करत नाहीत.

□ुन्हेगारीकरण जे झाले आहे त्याला जबाबदार कोण? आपण सगळेच गावचे मतदान तुमच्या बाजुने करू, पण देऊळ बांधून दया, फुकट □ामाला साफ नकार देणारे स्वपक्षीय कार्यकर्ते दाराशी स्वतंत्र फोरव्हीलर आल्याशिवाय आणि वरखर्चाला स्वतंत्र पैसे दिल्याशिवाय बाहेर पडत नाहीत. नुसते तिकीट मिळवण्यासाठी मुंबई दिल्लीच्या वाऱ्या वजनदार कार्यकर्ते घेऊन □राव्या लागतात. निवडणूक सुरू होण्यापूर्वी लाखाच्या वर खर्च झालेला असतो, वरून पक्षनिधी द्यावा लागतो.

असा उमेदवार लोकांची कामे कशी करेल या गुन्हेगारांनी त्याला निवडून येण्यासाठी मदत केली. पैसा, गुंड यांनाच तो □तज्ञ राहील.

राजकारण घाणेरडे आहे, भ्रष्ट आहे, राजकीय क्षेत्रात गुन्हेगारी आहे, असे नुसते म्हणून भागणार नाही कित्येक चारित्र्यावान कार्यकर्ते राजकारणात आहेत, पण मध्यम वर्गीय मंडळी बुद्धीवादी, प्राध्यापक, संपादक, शिक्षक, लेखक, चारित्र्यवान □ार्यकर्त्याला पाठिंबा देताना दिसत नाहीत.

यासाठी एकमेव पर्याय निवडणूक पद्धतीत अमुलाग्र बदल केल्याशिवाय राजकीय गुन्हेगारी कमी होण्याची शक्यता नाही. लोकजागृती लोकांच्या मानसिकतेत बदल याची नितांत गरज आहे.

बाळासाहेब भारदेचे धार्मिक हिंसाचारांच्या संदर्भातील एक उदाहरण गुन्हेगारीस लागू पडते. एका गावाला प्रचंड आग लागली, गावातील सर्वानाच खात्री पटली की आपण या आगीत मरणार आहोत. अशावेळी एक माणूस कळशी घेऊन धावत सुटला सर्वजन म्हणाले, 'काय वेडा माणूस आहे हा!'

आपण या आगीत तर मरणार आहोत अशावेळी कळशीभर पाण्याने काय व्हायचे? त्यावर तो माणूस म्हणाला, मला माहित आहे, 'आपण मरणार आहोत' पण उद्या लोक आपली प्रेते पाहतील तेव्हा सोबतची कळशी पाहून म्हणतील हा माणूस पेटवणाऱ्यातला नव्हता! त्यावरून एवढे तरी कळेल की गेल्या पिढीत काहीजन विझवणारेही होते.

लोकशाही वाईट नाही पण ती चालवणाऱ्यांची मने बेशिस्त आणि इतर दुर्गुन राजकीय गुन्हेगारीचे कारण आहे.

सरतेशेवटी सगळा कारभार सुधारणे सामान्य माणसाच्याच हातात राहणार आहे. तो जर भेकड, स्वार्थी, कातडीबचाऊ अन अल्पसंतुष्ट असेल तर त्याला श्वास घ्यायला सुद्धा परवानगी मागावी लागेल. म्हणून सामान्य माणूस निर्भिड, विचारी अन त्यागी असला पाहिजे.

संदर्भ □ंथ :

१) महाराष्ट्रातील गुन्हेगारी शोध आणि बोध, जयंत व्हटकर, दिलीप राज प्रकाशन

२) समाज आणि गुन्हेगारी, माणिक माने, फडके प्रकाशन.

३)	भारतीय लोकशाही शोध आणि बोध, अरूण सारथी, रविराज प्रकाशन.
४)	नॅशनल इलेक्शन वॉच-रिपोर्ट.
५)	'गोंदन दिवाळी अंक' १९९३.